

Sanasto

Jousiin, nuoliin ja jousiammuntaan liittyvä sanasto koostuu niin yleissanoista kuin erikoistermeistäkin. Suurin osa sanoista on peräisin englannin kielestä, josta ne on joko käännetty suomeksi tai otettu käyttöön sellaisenaan mutta vain suomen kieleen sopeutettuna. Toki suomen kielessä on joitakin vanhoja, alkuperäisiä jousiin ja jousiammuntaan liittyviä sanoja. Niitä ovat esimerkiksi jäkkärä, piili, nuolikontti. Niitä ei kuitenkaan nykyisin enää käytetä.

Vaikka moni sana ansaitsisi täysin oman suomenkielisen sanan, niin moni englanninkielinen sana toimii hyvin sellaisenaan suomen kielessä. Esimerkiksi jousen taipumaa tarkoittavat tilleri (englanniksi tiller) ja sen eri johdannaiset ovat täysin toimivia sanoja sellaisenaan. Tilleri sopii luontevasti suomen kieleen taivutuksineen, eikä se tarkoita mitään muuta. Sen sijaan esimerkiksi jousen lavassa oleva ylitaipuva kohta, englanniksi hinge, ei toimi sellaisenaan, eikä suora käännös, sarana, kuulosta mitenkään hyvältä.

Kaikki sanaston sanojen asiat on käsitelty muissa kappaleissa. Esimerkiksi jänneväliin liittyvät asiat selventävine kuvineen löytyvät kyseistä aihetta käsittelevistä kappaleista. Tässä kappaleessa onkin tarkoitus esitellä kootusti perinteisiin jousiin, nuoliin ja jousiammuntaan liittyvä sanasto sekä määritellä niille samalla mahdollisimman selkeä ja yksiselitteinen suomenkielinen sana.

Aihio (stave)

Aihio on puu, josta veistetään yksi jousi. Aihio voi olla esimerkiksi ohut, kokonainen puu tai puolikas tai neljännes pyöreästä puusta. Aihion voi sahata myös lankusta. Jos puu on (itse) luonnosta kaadettu ja tulevan jousen selkä on suoraan puun kuoren alta, niin sanotaan, että aihio on luonnonaihio. Jos aihio saadaan lankusta, niin kyseessä on lankkuaihio. Aihio on täysimittainen, jos se on riittävän pitkä yksiosaiseksi jouseksi. Jos aihio liian lyhyt, jotta siitä voisi veistää yksiosaisen jousen, kyseessä on billetti.

Ammuntahanska (shooting glove)

Ammuntahanska on kolmisorminen hanska, joka suojaa sormia. Ammuntahanskan sijasta voidaan käyttää esimerkiksi sormiläppää.

AMO

AMO on lyhenne ”The Archery Manufacturers and Merchants Organization” –järjestön nimestä. Järjestön tavoitteena on toimia jousiammuntatuotteiden valmistajien edunvalvojana. Nykyisin järjestö tunnetaan lyhenteellä ATA, The Archery Trade Association.

Ankkuri, ankkuripiste (anchor, anchor point)

Ankkuri tarkoittaa täyden vedon merkkiä. Ampujan vetäessä jousen täyteen vetoon, ankkuri on piste tai merkki, johon veto pysähtyy ja jonka perusteella ampuja tietää olevansa täydessä vedossa. Ampuja voi ankkuroida niin, että etusormi koskettaa suupieltä, hammasta tai jotain muuta täsmällistä kohtaa. Ampuja voi ankkuroida myös selkävedon avulla. Ankkuripiste on riippumaton jousesta tai jousiampujasta, joskin yleensä ankkuripisteeseen asti vetäminen tarkoittaa ampujan maksimaalista mutta luontevaa vetopituutta.

ATA

The Archery Trade Association. Katso AMO.

Barreloitu nuoli (barreled shaft)

Barreloitu nuoli on ohennettu kummastakin päästä. Muoto on siten hyvin lievästi tynnyrimäinen. Barreloitu nuoli on hieman kevyempi suhteessa yhtä jäykkään tasapaksuun nuoleen. Barreloitua nuolta käytetään erityisesti pituusammunnassa.

B-jousi (B-bow)

B-jousi muistuttaa jänteellä ollessaan B-kirjainta sivusta katsottuna. B-jousi on kahvan kohdalta vastakaareva ja lavat ovat myötäkaarevat. Yleensä B-jousi on lyhyt, jännevahvistettu jousi. B-jousi oli käytössä erityisesti Amerikan intiaaneilla.

Billetti (billet)

Billetti on lyhyt noin 50–100 senttimetriä pitkä puupala, puolikas jousiaihioista, josta ei ole mahdollista veistää yksiosaista jouta. Kahdesta billetistä voi rakentaa yksiosaisen jousen liittämällä billetit yhteen kahvan kohdalta. Kahdesta billetistä voi siten tehdä yhden täysimittaisen jousiaihion. Kahdesta billetistä voi tehdä myös katkojousen.

Bluntti, blunttikärki (Blunt, blunt poin)

Bluntti on tylppä nuolenkärki. Blunttikärkeä käytetään kuljeskeluammunnassa tai pienriistan metsästyksessä. Bluntti voi olla terästä, puuta, kumia, mitä tahansa sopivan kestävästä materiaalista.

Bodkin

Bodkin tarkoittaa erästä nuolenkärkityyppiä. Se on kulmikas, piikkimäinen kärki, jota on käytetty erityisesti keskiajan sotanuolissa.

Clout-ammunta, lippuammunta (clout, clout archery)

Clout-ammunta on vanha englantilainen ammuttamuoto, jossa pyritään osumaan kaukana olevaan maaliin, lippuun. Clout-ammunnan ideana on, että maaliin ei voi osua suoraan tähtäämällä, vaan nuoli pitää ampua kuten pituusammunnassa, ”roikkuna”. Maalin ympärillä on samankeskisiä ympyröitä, joista saa pisteitä, mitä lähemmäs maalia nuoli osuu, sitä enemmän saa pisteitä. Nykyisissä GNAS-liiton säännöissä miesten maali on 180 jaardin etäisyydellä ja naisten maali on 140 etäisyydellä.

Vaakunointi (cresting)

Krestitaus tarkoittaa nuolen koristelua maalatuilla renkailla. Yleensä krestitaus on sulituksen edessä ja alla. Maalattavat renkaat ovat kapeita ja värit pyritään valitsemaan nuolen ja sulkien väriyhteyteen sopiviksi. Krestitauksen voi tehdä käsivaralta nuolta pyörittämällä tai krestitauslaitteen avulla. Krestitauksen avulla voi tehdä nuolista tunnistettavat.

Dacron®

Dacron on eräs rekisteröity tuotemerkki synteettiselle polyesterikuidulle, jonka DuPont loi vuonna 1950. Dacron korvasi nopeasti pellavan jousen jännemateriaalina, koska sen ominaisuudet ja erityisesti kestävyys olivat paremmat. Dacron on edelleenkin käytetyin ja edullisin jännemateriaali. Se venyy jonkin verran verrattuna moderneihin jännemateriaaleihin (Dyneema, tms.). Dacron vastaa ominaisuuksiltaan pitkälti pellavaa.

Deflex-reflex-jousi (deflex-reflex-bow, D/R)

Myötä-vastakaareva jousi, jossa kahvan alue on myötäkaareva ja lapojen alue vastakaareva. Se on moderni jousimalli, joka on vakaa ja nopea.

D-jousi (D-bow)

D-jousi muistuttaa jänteelle viritettynä D-kirjainta sivusta katsottuna. D-jousi on yleensä pitkä, klassinen pitkäjousi, ilman mitään ylimääräistä muotoilua. Englantilainen pitkäjousi on malliltaan D-jousi.

Elastisuus (elasticity)

Elastisuus tarkoittaa materiaalin ominaisuutta, jossa materiaali palautuu alkuperäiseen muotoonsa kun jännitykset poistetaan. Jousipuun hyvä elastisuus tarkoittaa käytännössä sitä, että puu taipuu pienemmälle taivutussäteelle ilman pysyvää muodonmuutosta, virumista.

Etuprofiili (front profile, layout)

Jousen etuprofiili tarkoittaa sitä muotoa, mikä jousella on edestä katsottuna. Jousen muoto edestä katsottuna voi olla esimerkiksi tasaleveä puoleen väliin lapoja, josta lavat kapenevat tasaisesti kohti kärkiä. Muoto voi olla myös kolmiomainen tai elliptinen. Jousen etuprofiili vaikuttaa jousen tillerin muotoon.

Fast Flight

Fast Flight on tavaramerkki, joka viittaa Dacronin jälkeiseen, nykyaikaisempaan jännemateriaaliin. Fast Flight venyy ja viruu huomattavasti vähemmän kuin Dacron. Nykyisin sillä viitataan lähes mihin tahansa venymättömään jännemateriaaliin.

Feidit, loivennus, siirtymäalue (fades, fadeouts)

Feidi, siirtymäalue on jousen kahvan ja taipuvan lavan välinen alue, jossa kahva muuttuu taipuvaksi lavaksi. Feidi on yleensä noin 5–10 senttimetriä pitkä. Siirtymän kahvasta lapaan pitää olla mahdollisimman sulava.

FFAA (Finnish Field Archery Association)

FFAA on lyhenne Suomen Maastojousiampujain liiton englanninkielisestä nimestä, Finnish Field Archery Association. FFAA kuuluu kansainväliseen kattojärjestöön, IFAA:aan. FFAA:n kilpailuissa on oma luokka perinteisille jousille, Historical bow -luokka.

Fluflu-nuoli (flu flu -arrow)

Fluflu-nuoli on tarkoitettu metsästykseseen ja erityisesti lentoammuntaan. Fluflu-nuolessa on 3–5 todella isoa sulkaa. Nuolella ammutaan usein esimerkiksi lintua lentoon, jolloin mahdollisessa ohilaukauksessa nuolen nopeus hidastuu voimakkaasti ja se ei lennä niin pitkälle kuin tavallinen nuoli, jolloin se on mahdollista löytää nopeasti ja helposti.

Gungdo

Gungdo tarkoittaa perinteistä korealaista jousiammuntaa.

Graani (grain)

Graani on vanha massan mittayksikkö. Sen kantasana on latinan ”granum”, jyvä ja se on vastannut yhden viljanjyvän painoa. Brittiläisen yksikköjärjestelmän mukaan graani on ollut apteekkitavaroiden massayksikkö. Se on yhtä kuin 1/7000 naulaa, eli 64,8 milligrammaa.

IFAA (International Field Archery Association)

IFAA on lyhenne kansainvälisen maastojousiammuntajärjestön, International Field Archery Associationin nimestä. Järjestö on perustettu vuonna 1970 ja siihen kuuluu nykyisin 40 jäsenvaltiota ja niiden kautta yli 50000 jousiampujaa. IFAA:n alaisissa kilpailuissa on mahdollista ampua Historical bow -luokassa.

Ikkunaleikkaus (sight window)

Ikkunaleikkaus on moderneissa jousissa kahvan yläpuolella oleva kavennus, joka ulottuu jopa jousen keskilinjaan asti. Ikkunaleikkausta käytetään erityisesti nuolihyllyn kanssa. Ikkunaleikkauksen ansiosta nuolien viritys ei ole niin tarkkaa joten jousella voi ampua notkeampia ja jäykempiä nuolia kuin ilman ikkunaleikkausta. Primitiivisissä jousissa ei ole koskaan käytetty varsinaista ikkunaleikkausta.

Iskulevy (arrow plate)

Iskulevy on jousen kahvassa, nuolen ohituskohdassa oleva pala kovaa materiaalia. Iskulevyn tarkoituksena on suojata jouta kulumiselta nuolen mahdollisesti osuessa kahvaan. Käytännössä iskulevy on turha, jos välineet on viritetty oikein. Se onkin lähinnä koriste ja sillä ei ole primitiivistä esikuvaa.

Jalka (foot)

Jalka on brittiläisen yksikköjärjestelmän mukainen pituusmitta, joka vastaa 0,3048 metrin pituutta. Yksi jalka on 12 tuumaa ja yksi jaardi on kolme jalkaa.

Jaardi (yard)

Jaardi on brittiläisen yksikköjärjestelmän mukainen pituusmitta, joka vastaa 0,9144 metrin pituutta. Yksi jaardi on kolme jalkaa. IFAA-liiton kilpailuissa ammuttamatkat ilmoitetaan jaardeissa.

Jousen kahva (handle, riser)

Jousen kahva on se kohta jousesta, josta ampuja pitää kiinni. Kahva voi olla jäykkä (kuten moderneissa jousissa) tai taipuva. Yleensä kahva on sijoitettu symmetrisesti keskelle jouta. Kahvan voi muotoilla ampujan käteen sopivaksi. Primitiivinen jousen kahva on täysin muotoilematon.

Jousen kallistaminen (canting)

Moni perinnejousiampuja kallistaa jouta ammuttaessa, jotta tähtääminen olisi helpompaa. Jousen kallistamisen ansiosta ampujan on helpompi tähdätä nuolivartta pitkin. Oikeakätinen ampuja kallistaa jouta myötäpäivään ja vasenkätinen vastapäivään.

Jousen nopeus, heitonopeus, nuolen nopeus (bow speed, arrow speed)

Jousen nopeus tarkoittaa jousesta ammutun nuolen lähtönopeutta. Yksikkönä voi käyttää jalkaa tai metriä sekunnissa. Nuolen nopeutta mitataan nuolen nopeusmittarilla. Jousesta ammutun nuolen nopeuteen vaikuttavat nuolen massa, jousen jäykkyys, vetopituus ja laukaisutapa. Yleensä jousesta ammutun nuolen nopeus vakioidaan suhteessa nuolen massaan käyttämällä jousen jäykkyyteen verrannollista nuolen massaa, esimerkiksi 10 graania per pauna.

Jousen pituus (bow length)

Jousen pituus mitataan jousen nokkiurasta nokkiuraan jousen selkäpintaa pitkin.

Jousen selkä (back)

Jousen selkä on jousen se puoli, joka on ampujasta poispäin. Vedossa selkä venyy hieman. Jousen selän pitää olla mahdollisimman ehjä, jotta jousi kestäisi vetorasitusta. Tilleröitäessä jousen selkä pitää jättää mahdollisimman koskemattomaksi.

Jousen vatsa (belly)

Jousen vatsa on jousen se puoli, joka on ampujaan päin. Vedossa vatsa puristuu hieman. Jousen tilleröinti tehdään vain vatsapuolelta.

Jousiampujan paradoksi (archer's paradox)

Jousiampujan paradoksi on jousiammunnan yksi tunnetuimmista ilmiöistä. Jousiampujan paradoksi on ilmiö, jossa nuoli osuu siihen, mihin se osoittaa täydessä vedossa, huolimatta siitä, että nuoli osoittaa aivan eri suuntaan sen ollessa jännekorkeudella. Jousiampujan paradoksin selitys on nuolen taipuminen laukaisussa.

Jousiteline (bow stand)

Jousiteline on pieni tuki, jonka varaan jousen voi asettaa vaakasuoraan asentoon. Jousi asetetaan jousitelineeseen kahvan tasapainopisteen kohdalta, jolloin jousi pysyy hyvin paikoillaan.

Judo-kärki (judo point)

Judo-kärki on pienriistan metsästykseseen sekä kuljeskeluammuntaan sopiva kärki. Judo-kärjessä on neljä lyhyttä, kierrejousella varustettua sakaraa, jotka pysäyttävät nuolen etenemisen tehokkaasti.

Jälkipito, jälkitähtäys (follow-through)

Jälkipito on laukaisun jälkeinen vaihe ammuttasuorituksessa. Jälkipidolla sinänsä ei ole enää mitään merkitystä nuolen osumisen kannalta mutta se on silti tärkeä vaihe hyvää ammuttasuoritusta. Jälkipito on tavallaan vahvistus, kuitti ammuttasuorituksesta. Jälkitähtäyksessä varmistutaan siitä, että kaikki meni juuri niin kuin piti. Jotta jälkipito olisi aina samanlainen, pitää edeltävän suorituksenkin olla aina samanlainen.

Jänne, jänteet (sinew, tendon)

Jousissa käytettävät jänteet ovat suurten eläimen jalka- tai selkäjänteitä. Jänteitä voidaan hyödyntää jännejousissa liimaamalla jousen selkään jännekerros. Jännteistä voi tehdä myös jousen janteen.

Jänne, jousen (string)

Jousen jänne on ohut ja vahva naru, joka viritetään jousen nokkien välille. Yleensä jousen jänne on noin 5-6 senttimetriä lyhyempi kuin jousi, jotta jousen jänneväli olisi sopiva. Janteen avulla jouseen varastoitunut energia siirretään nuoleen.

Jänneura, nokkiura (selfnock)

Jänneura on puunuolen nokkipäähän sahattu ura, johon jousen jänne asettuu. Nokkiura kannattaa useimmiten vahvistaa esimerkiksi lankapunoksella, jotta se kestäisi hajoamatta.

Jännejousi (sinewed bow)

Jännejousi on jännevahvistettu jousi, jonka selkään on liimattu eläinten jalka- ja selkäjänteitä, useimmiten eläinliimalla. Janteiden elastisuus on selvästi suurempi kuin puun, joten janteiden ansiosta jousi voi olla lyhyt ja se kestää silti suhteellisesti pitkän vetopituuden.

Jännekulma (string angle)

Jännekulma on kulma, joka muodostuu täydessä vedossa jousen lavan kärjen ja janteen välille. Mitä pienempi jännekulma, sitä pehmeämpi jousi on vetää. Jos jännekulma kasvaa liian suureksi, riskinä on jopa janteen irtoaminen nokista.

Jänneote

Jänneote tarkoittaa ampujan otetta janteesta. Perinneampujien tavallisin jänneote on niin sanottu välimeren ote. Muita mahdollisia otteita ovat kahden sormen ote, kaksi tai kolme sormealla, peukalo-ote ja niin edelleen.

Jännevaimennin (string silencer)

Jännevaimennin on jänteeeseen lisätty pieni karvatuppo tai lankanippu, joka vaimentaa nopeasti janteen värähtelyt laukaisun jälkeen ja vaimentaa siten jousen laukaisuääntä. Jännevaimennin on yleensä metsästäjien suosima, joskin normaali puujousi ei sitä tarvitse.

Jänneväli, jännekorkeus (brace height)

Jänneväli on janteen ja kahvan syvimmän kohdan välinen etäisyys jousen ollessa viritettynä janteelle. Puujousilla sopiva jänneväli on noin 14–16 senttiä. Jännevälin avulla säädetään jousen ja nuolten viritystä. Jos jänneväli on liian pieni, jänne osuu jousikäden ranteeseen ja jos jänneväli on liian suuri, jousi rasittuu liikaa.

Jäykkäkahvainen jousi (stiff handle bow)

Jäykkäkahvaisen jousen kahva on useimmiten paksu ja kapea, lähes taipumaton. Jäykkäkahvaisen jousen tillerimuoto muoto on erilainen kuin läpitaipuvan jousen. Kaikki modernit jouset ovat jäykkäkahvaisia, koska malli on toimiva, tehokas ja sillä on mukava ammutatuntuman.

Jäykkyys, jousen (draw weight)

Jousen jäykkyys tarkoittaa sitä voimaa, jolla joustaa kulloinkin vedetään. Jousen jäykkyys voi olla esimerkiksi 180 newtonia (41 paunaa) 71 senttimetrin (28 tuumaa) vedolla. Jousen jäykkyys riippuu ampujan todellisesta vetopituudesta, joka voi olla vaikkapa 25 tuumaa, jolloin jousen jäykkyyksikin on pienempi kuin 28 tuuman vedolla.

Kahvan tukipiste (pivot point, balance point)

Jousen kahvan tukipiste on se kohta kahvaa, johon käsi tukeutuu vedon aikana tai johon jousikäden paine kohdistuu. Jos ampujan ote on korkea, niin tukipiste on ylempänä kuin jos ampujan ote on matala, riippumatta nuolen ohituskohdasta kahvan suhteen. Kahvan muotoilulla voidaan vaikuttaa tukipisteen sijaintiin kahvalla. Jousi tilleröidään nimenomaan kahvan tukipisteen suhteen.

Katkojousi, kaksiosainen jousi (take down bow)

Katkojousi on jousi, joka on tehty kahdesta osasta ja liitetty kahvasta yhteen. Osat ovat irrotettavissa. Katkojoustusta on helppo kuljettaa mutta se on suuritöisempi kuin yksiosainen jousi.

Keskipunos, suojaunos (serving)

Janteen keskellä (tai silmukoissa) oleva punos, joka suojaa jännettä kulumiselta. Keskipunos on yleensä noin 10–20 senttimetriä pitkä ja se tehdään kietomalla ohutta lankaa tiukasti janteen ympärille.

Klikkeri (clicker)

Klikkeri on moderneissa jousissa käytetty vetopituuden ilmaisin. Klikkeristä kuuluu pieni napsahdus, kun nuolen kärki ohittaa sen vedon aikana. Laukaisu tapahtuu klikkerin napsahduksen aktiivisena. Tällöin ampujan vetopituus on aina sama.

Komposiittijousi (composite bow)

Komposiittijousi on jousi, joka on rakennettu liimaamalla yhteen erityyppisiä materiaaleja. Esimerkiksi jänne-sarvijousi on tunnetuin komposiittijousi, jossa jousen selässä on jännettä, keskellä puuta ja vatsassa sarvea. Komposiittijousi on siten rakennettu käyttämällä vähintään kahta erityyppistä materiaalia, joskin sillä tarkoitetaan lähes poikkeuksetta sarvi-jännejousia.

Kukkosulka (cock feather)

Kolmella sulalla sulitetun nuolen kukkosulka on usein poikkeavan värinen, eräänlainen merkkisulka. Nuoli voidaan asettaa jänteelle niin, että kukkosulka osoittaa vasemmalle tai oikealle. Kukkosulka voidaan liimata myös niin, että se osoittaa ylös tai alas nuolen ollessa jänteellä.

Kyūdō

Kyūdō (japaniksi 弓道, "jousen tie") on perinteinen japanilainen jousiammuntalaji. Vaikka kyūdōn alkuperä on sotilasammunnassa, se on nykyisin lähinnä meditatiivinen budolaji, jossa seremonioilla on tärkeä merkitys.

Kärjellä tähtääminen (point of aim)

Nuolen kärjellä tähtääminen on tähtäämismenetelmä, jossa nuolen kärkiä käytetään tähtäimenä. Ampuja määrittää etäisyyden, päättää tähtäyspisteen ja keskittyy vain siihen. Nuolen kärjen osoittaessa tähtäyspisteeseen nuoli osuu maaliin, jos vain laukaisu on hyvä.

Kärkivahvistettu nuoli (footed arrow)

Nuoli, jonka kärkipäähän on lisätty noin 5-15 senttimetriä pitkä, yleensä painavasta puusta tehty vahvikepala. Se on tavallaan nuolivarren jatkos, jonka tarkoituksena on siirtää nuolen painopiste eteenpäin sekä vahvistaa nuolen kärkiosaa.

Laminaattijousi, laminoitu jousi (laminated bow)

Laminaattijousi on jousi, jonka taipuvat lavat on rakennettu kahdesta tai useammasta osasta. Vaikka jousen kahvaan tai nokkeihin on liimattu puuta, niin kyseessä on edelleen yksipuinen jousi, jos taipuvat lavat ovat yhdestä puusta.

Lapa, jousen (limb)

Jousen taipuvat lavat varastoivat energiaa. Jousessa on kaksi lapaa kahvan molemmin puolin.

Lattajousi (flat bow, American flat bow, afb)

Jousimalli, jossa on jäykkä ja kapea kahva sekä leveät ja ohuet lavat. Malli muistuttaa pyramidijousta.

Lattiatilleröinti (floor tillering)

Lattiatilleröinnissä jousiahiota taivutetaan lattiaa vasten, jotta nähdään karkeasti jousen taipuminen.

Laukaisu (release, loose)

Laukaisussa vapautetaan jouseen varastoitunut energia. Hyvä laukaisu on dynaaminen, jossa jänne irtoaa sormista lähes itsestään. Staattinen laukaisu, jossa sormet aktiivisesti avautuvat ja päästävät janteen liikkeelle on vaativampi toistaa aina samanlaisena.

Leikkuri, leikkurikärki (broadhead)

Metsästyskärki, jossa on leikkaavat terät. Terä voi olla kahdesta neljään.

Lyhytjousi (short bow)

Jousi, joka on lyhyt, käytännössä alle 130 senttimetriä. Jos jousella ei voi ampua ampujan luontevalla täydellä, jousi on lyhyt.

Lämpökäsittely (heat tempering)

Lämpökäsittely tarkoittaa puun lämmittämistä riittävän kuumaksi, jotta siinä tapahtuisi kemiallisia ja fysikaalisia muutoksia. Lämpötilan pitää olla yli 100 astetta, mieluiten noin 150–200 astetta. Puu ei saa kuitenkaan hiiltä. Lämpökäsittelyn avulla jousen suorituskykyä voidaan parantaa hieman.

Läpitaipuva jousi (bend handle bow)

Läpitaipuva jousi taipuu koko pituudeltaan, eikä siinä ole jäykkää, paksua kahvaa. Tyypillisin esimerkki läpitaipuvasta jousesta on englantilainen pitkäjousi.

Maastoammunta (field archery)

Maastoammunta on jousiammuntaa maalitauluihin maastossa. Etäisyydet voivat olla ilmoitetut tai tuntemattomat.

Myötäkaarevuus (deflex)

Jousi on myötäkaareva, jos jousen lavat ovat taipuneet lepotilassa (ilman jännettä) jousen vatsaan päin. Jousi voi olla myötäkaareva luontaisesti tai viruman takia.

Neutraalitaso (neutral plane)

Jousen selän ja vatsan välissä oleva näennäinen taso, johon ei kohdistu lainkaan veto- tai puristusrasitusta. Neutraalitaso on yleensä jousen lapojen paksuuden puolivälissä, rakenteesta ja materiaaleista riippuen.

Nipistysote (pinch draw)

Vanha ja erityisesti lasten käyttämä ote jänteestä. Nipistysotteessa ei oteta kiinni jänteestä, vaan nuolta puristetaan peukalolla ja etusormella ja jousi jännitetään nuolta vetämällä. Nipistysote toimii kevyissä, alle 20-paunaisissa jousissa.

Nokinpaikka (nock point)

Nokinpaikka on merkki, jonka mukaan nuoli asetetaan oikeaan kohtaan jänteelle. Nokinpaikka voi olla vain jänteeseen luontaisesti kulunut kohta tai erikseen esimerkiksi punottu. Punottu nokinpaikka voi olla nuolen nokin ylä- tai alapuolella tai myös molemmin puolin. Punottu nokinpaikka ohjaa nuolen aina oikeaan paikkaan ja estää nokin liukumisen jänteellä väärään kohtaan. Nokinpaikkaa ei ole käytetty primitiivisissä jännteissä.

Nokki, jousen nokki (nock)

Jousen nokki on jousen lavan kärkiosa, johon jousen jänne kiinnitetään. Nokki voi olla hyvin monella eri tavalla tehty. Nokki voi olla sahattu suoraan puun, lavan kärjen sivuille tai selkäpuolelle. Nokki voi olla vahvistamaton, vahvistettu tai esimerkiksi englantilaisista pitkäjousista tunnettu koristeellinen sarvinokki.

Nokki, nuolen nokki (nock)

Nuolen nokki on se kohta nuolesta, johon jousen jänne asettuu. Nokki on noin 5–10 millimetriä syvä ura nuolen päässä. Nuolen nokki voi olla nuolivarteen sahattu nokkiura tai erillinen liimattava irtonokki muovista, sarvesta, alumiinista tai puusta.

Nokkiura (selfnock)

Nokkiura on puunuolen nokkipäähän sahattu ura. Nokkiura kannattaa yleensä vahvistaa punoksella nuolivarren halkeamisen estämiseksi.

Nuoli (arrow)

Nuoli on jousesta amuttava projektiili, ammus. Nuolen pitää olla suora ja vähintään vetopituuden mittainen, muutoin se voi olla minkä paksuinen tai mallinen tahansa. Nuolessä on kärki, nokki ja sulitus.

Nuolen mutkittelu (fishtailing)

Nuoli mutkittelee laukaisussa sivusuunnassa, usein jopa silminnähtävästi.

Nuolen pyörintä (minnowing)

Nuolen vapina, epämääräinen liikehdintä lennon aikana, esimerkiksi huonon ohituksen vuoksi. Nuolen pyörintä on yleensä yhdistelmä nuolen mutkittelua ja aaltoilua.

Nuolen aaltoilu (porpoising)

Nuolen pystysuuntainen heilunta, aaltoilu, jossa nuolen nokkipää liikuu pystysuunnassa.

Nuolen jäykkyys (spine, arrow spine)

Nuolen jäykkyys riippuu nuolivarren materiaalista ja paksuudesta. Nuolivarren jäykkyydellä on suuri merkitys nuolen toimivuudelle jousessa. Liian notkea tai liian jäykkä nuoli ei toimi hyvin, eikä osu maaliinsa, vaan nuolen pitää olla jäykkyydeltään juuri oikea.

Nuolen pituus (arrow length)

Nuolen pituus mitataan nokkiuran pohjasta kärjen tyveen.

Nuolihylly (arrow rest)

Nuolihylly on pieni uloke tai syvennys jousen kahvassa, jonka varassa nuoli lepää vedon aikana. Perinnejousissa ei ole nykytiedon mukaan käytetty nuolihyllyä ennen 1900-lukua, vaan nuoli on aina ammuttu suoraan käden päältä. Teorissa on tarkempaa ampua nuolihyllyn kanssa, koska sen sijainti ei muutu.

Nuolivarsi (shaft, arrow shaft)

Nuolivarsi on nuolen puinen varsi. Nuolivarren materiaali voi olla mitä tahansa – yleisimmät materiaalit ovat seetri, mänty ja kuusi.

Nuoliviine (quiver)

Nuoliviine on mikä tahansa kotelo tai pussukka, jossa nuolia pidetään ja kannetaan. Erilaisia viinemalleja ovat esimerkiksi selkäviine, sivuviine ja taskuviine.

Oikeakätinen ja vasenkätinen ampuja

Oikeakätinen ampuja pitää jouta vasemmassa kädessä ja vetää jännettä oikealla kädellä, nuoli on jousen vasemmalla puolella. Vasenkätinen ampuu toisinpäin.

Pauna (pound)

Pauna on brittiläisen yksikköjärjestelmän mukainen massan ja painon mittayksikkö. Yksi pauna vastaa 454 gramman massaa. Pauna ei ole sama kuin naula, joka on vanha suomalainen mittayksikkö.

Peukaloveto (thumb draw)

Peukaloveto on yksi mahdollinen tapa vetää jouta. Peukalovedossa jänteen veto tapahtuu peukalolla. Apuna käytetään peukalorengasta, joka suoja peukaloa.

Peukalorengas (thumb ring)

Peukalorengas on peukalovedon apuväline, joka suojaa peukaloa samalla tavalla kuin sormiläppää. Peukalorengas on yleensä tehty kovasta materiaalista, kuten sarvesta, luusta tai metallista, joskin pehmeitä nahkaisia malleja on myös käytetty.

Pitkäjousi (longbow, english longbow, elb)

Englantilainen pitkäjousi on pitkä, poikkileikkaukseltaan pyöreähkö jousi, joka taipuu koko pituudeltaan. Nykyisin pitkäjousi tarkoittaa lähes mitä tahansa jouta, joka on viritettynä sivuprofiililtaan D-kirjaimen muotoinen. Jos jousi on pitkä, esimerkiksi yli 150 senttimetriä, voidaan puhua yleisesti pitkäjousesta.

Pituusammunta (flight shooting)

Pituusammunnassa pyritään ampumaan nuoli mahdollisimman pitkälle. Pituutta voi ampua millä tahansa jousella ja nuolella mutta parhaimmat tulokset saavutetaan nimenomaan pituustammuntaa varten tehdyillä välineillä.

Poikkileikkaus (cross section)

Poikkileikkaus tarkoittaa yleensä jousen lavan poikkileikkausta. Se riippuu siitä, mistä kohdasta lapaa poikkileikkausta katsotaan. Tavallisesti lankkujousen lavan poikkileikkaus on suorakaiteen muotoinen pyöristetyin kulmin. Pienestä pyöreästä puusta veistetty jousi voi olla esimerkiksi puolipyöreä, tai jopa pyöreä. Jousen poikkileikkausmuodolla on olennainen merkitys jousen kestävyuden kannalta.

Puristuslujuus (compression strength)

Puristuslujuus tarkoittaa puun tai muun materiaalin lujuutta puristuksessa. Useimmilla puilla vetolujuus on parempi kuin puristuslujuus. Jousen materiaalin huono puristuslujuus ilmenee jousen virumana sekä puristumurtumina, jotka kertovat, että materiaalin puristuslujuus on ylitetty.

Puristumurtuma (chrysal, fret)

Puristumurtuma on merkki siitä, että jousen vatsan materiaalin puristuslujuus on ylitetty. Jos jouseen syntyy puristumurtumia, sitä on ylläritetty. Puristumurtuma kulkee poikittain jousen vatsan poikki ja se ulottuu noin 0,5-2 millimetrin syvyyteen. Puristumurtuma on peruuttamaton vaurio.

Pyramidijousi (pyramid bow)

Pyramidijousi on 1930-luvulla kehitetty jousimalli, jossa pyritään optimoimaan jousen lapojen taivutusrasitukset. Pyramidijousi on tasapaksu (kahva voi olla paksu ja taipumaton) ja tilleröinti tehdään lapoja kaventamalla. Pyramidijousen optimaalinen tillerimuoto on pyöreä ja se saavutetaan, kun lavat kaventuvat tasaisesti kohti lapojen kärkiä. Jousen lapa on siten kolmion mallinen, pyramidimäinen.

Päinmatka, täsmämatka (point-of-distance)

Päinmatka, täsmämatka on se ammuntaetäisyys, jolta ammuttaessa nuolen kärki osoittaa täsmälleen maaliin. Päinmatka riippuu nuolen nopeudesta, ampujan ankkuripisteestä sekä jänneotteesta.

Päättymätön jänne (endless string)

Päättymättömässä jänneessä on kaksi silmukkaa, eikä siihen tarvitse tehdä lainkaan solmua. Päättymätön jänne pitää tehdä oikean mittaiseksi, koska sen säätövara on vain pari senttimetriä.

Rannesuoja (armguard, bracer)

Rannesuoja on jousikäden ranteessa oleva nahkainen suoja, joka suojaa rannetta janteen iskulta. Useimmiten rannesuoja on turha, koska janteen ei pitäisi edes osua ranteeseen. Jos jousen jänneväli on matala, niin silloin rannesuoja on tarpeen.

Ratsastusjousiammunta (horse archery, mounted archery)

Ratsastusjousiammunta on ikivanha jousiammunnan muoto, jossa ammutaan ratsailta.

Reflex-deflex-jousi, vasta-myötäkaareva jousi (deflex-reflex-bow, R/D)

Reflex-deflex-jousi on jousimalli, jossa kahvan alue on vastakaareva ja lapojen alue myötäkaareva. Tarkoittaa samaa kuin B-jousi.

Ryömintä (creep)

Ryömintä on jousiampujan virhe, jossa ampujan täysi veto antaa hieman periksi. Täysi veto siis lyhenee hieman. Ryöminän suurin suu on huono selkäveto.

Sarana (hinge)

Sarana on jousen lavassa oleva kohta, joka taipuu liikaa muuhun lapaan nähden.

Sarvijännejousi (horn bow)

Sarvijännejousi on jousimalli, jossa jousen vatsa on tehty sarvesta, ydin puusta ja selystetty jänteillä. Sarvijousta voidaan sanoa myös komposiittijouseksi.

Selkäveto

Selkäveto on tärkein yksittäinen ammuntatekninen piirre. Selkäveto tarkoittaa sitä, että ampujan pitää vetää jousi täyteen vetoon selän suurilla lihaksilla, ei käsivarren lihaksilla.

Selystys (backing)

Selystys tarkoittaa jousen selän vahvistamista sopivalla materiaalilla, esimerkiksi raakanahalla, kankaalla kasvikuuduilla tai jänteillä.

Sivuprofiili (side profile)

Jousen profiili sivusta tarkoittaa sitä muotoa, miltä ilman jännettä oleva jousi näyttää sivusta katsottuna. Sivuprofiilia varten on lähes mahdotonta antaa tarkkoja mittoja, koska se riippuu jousen etuprofiilista. Yleensä jousi ohenee nokkeja kohti noin 2-4 promillea, eli hyvin maltillisesti.

Sulitus (fletching)

Sulitus tarkoittaa nuolen sulitusta. Sulituksessa käytetään yleensä 3-4 sulkaa, joskin primitiivinen tapa on käyttää kahta sulkaa. Sulituksen tehtävänä on vakauttaa

Sormiläppä, sormisuoja (finger tab)

Sormiläppä on jousiampujan tärkeä varuste, joka suojaa vetokäden sormia ammuttaessa.

Sulattoman nuolen testi (bare shaft test)

Sulattoman nuolen testi on yksi tapa testata nuolien viritystä. Testissä ammutaan sulattomia nuolia ja tutkitaan, miten ne osuvat verrattuna vastaaviin sulitettuihin nuoliin. Testin avulla voi etsiä myös oikean nokinpaikan.

Tasseli (tassel)

Tasseli on villalangasta tehty harja, jolla voi putsata nuolet.

Taulu, maalitaulu (target, target face)

Taulu on maali, johon nuolet ammutaan. Tauluja käytetään erityisesti kilpa-ammunnassa radalla. Eri jousiammuntaliitoilla on erilaiset taulu ja niissä on 5-10 samankeskistä rengasta. WA-liiton taulut ovat värikkäitä sekä musta-keltaisia, IFAA-liiton taulut ovat mustavalkoisia. Koot vaihtelevat halkaisijaltaan 20 senttimetrin taulusta aina 122 senttimetrin tauluun.

Tauluammunta (target archery)

Tauluammunta tarkoittaa kaikkea kilpa-ammuntaa, jossa ammutaan maalitauluun.

Taulukauhu (target panic)

Taulukauhu tarkoittaa ampujan mentaalista ongelmaa, jossa ampujan on hyvin vaikeaa tai jopa mahdotonta hallita ammuntsuoritustaan. Esimerkiksi, ampuja ei pysty vetämään jouta täyteen vetoon, tähtääminen on mahdotonta, laukaisu tapahtuu hallitsemattomasti, ja niin edelleen. Kyseessä on tavallaan väärin opittu prosessi, jota on vaikea kitkeä pois.

Tausta, taustapakka, pakka (backstop)

Tausta on yleensä solumuovista tehty rakenne, jossa maali on kiinni ja johon nuolet voi ampua turvallisesti.

Tilleri (tiller)

Tilleri tarkoittaa, sitä miten jousi taipuu. Voidaan sanoa esimerkiksi, että jousen tilleri on hyvä tai huono, tai jousen tilleröinti on onnistunut. Käytännössä tilleri tarkoittaa sitä, kuinka tasaisesti ja miten jousen lavat taipuvat. Jos jousen lavat ovat yhtä pitkät ja leveät, tilleri voi olla symmetrinen, jolloin kumpikin lapa taipuu yhtä paljon ja täsmälleen samalla tavalla. Tilleri voi olla myös epäsymmetrinen, jolloin toinen lapa taipuu enemmän kuin toinen - tilleri on positiivinen, jos ylälapa taipuu enemmän kuin alalapa ja negatiivinen, jos alalapa taipuu enemmän kuin ylälapa. Tilleri voi myös olla esimerkiksi pyöreä tai elliptinen - tämä tarkoittaa sitä muotoa, miten jousen lavat taipuvat sivusta katsottuna.

Tillieriero

Tillieriero tarkoittaa jousen ylä- ja alalavan taipuman välistä eroa. Normaalisti jousen ylälavan pitäisi taipua noin 3-8 millimetriä enemmän kuin alalavan.

Tillierimuoto

Tillierimuoto tarkoittaa jousen taipuman muotoa. Jousen tillierimuoto voi olla pyöreä tai elliptinen tai mitä tahansa siltä väliltä.

Tilleripuu (tiller tree)

Tilleripuu on jousenrakentajan paras ystävä! Tilleripuussa jousi on tuen päällä ja jännettä vedetään pylpyrän kautta. Sen avulla voi tutkia helposti jousen taipuman muotoa ylläsiittämällä jouta.

Tillerointi (tillering)

Tillerointi tarkoittaa jousen veistämistä niin, että se taipuu juuri oikealla tavalla. Tillerointi on jousen veistämisen ydin, vaihe, jossa puukepistä tehdään jousi.

Tukkikytky (timber hitch)

Tukkikytky on yksinkertainen solmu, joka tehdää yksisilmukkaisen jänteen toiseen päähän. Solmu on helppo avata mutta pitää hyvin ja on luotettava.

Tyhjälaukaus, kuivalaukaus (dry fire)

Tyhjälaukaus tarkoittaa jousen laukaisua tyhjänä, ilman nuolta. Se saattaa rikkoa jousen, koska suurin osa lapojen liike-energiasta purkautuu jouseen eikä nuoleen.

Tähtäin (sight)

Tähtäin on moderneissa jousissa käytettävä apuväline, joka helpottaa jousella tähtäämistä. Tähtäimen etuna on säädettävyys, se voidaan säätää ammuttavan matkan perusteella osoittamaan täsmälleen keskelle maalia. Perinteisissä jousissa ei käytetä tähtäintä.

Tähtääminen (aiming)

Tähtääminen tarkoittaa jousella tähtäämistä niin, että nuoli osuu haluttuun pisteeseen. Perinneampujat eivät yleensä varsinaisesti tähtää, vaan suurin osa ampuu vaistolla. Tietoisien tähtäämisen apuna voi hyödyntää nuolen kärkeä.

Tärähdys (hand shock)

Tärähdys tarkoittaa jousen tärähtämisessä laukaisussa. Yleensä tärähdys on hentoinen mutta voimakas tärähdys tuntuu epämiellyttävältä kädessä. Tärähdyksen syynä on lapojen ylimääräinen liike-energia, joka muuttuu tärähdykseksi lapojen liikkeen pysähtyessä.

Vaistoammunta (instinctive shooting)

Vaistoammunta tarkoittaa ammuntaa ilman tähtäintä tai tietoisia tähtäämistä.

Vastakaarevuus (reflex)

Jousen lavan taipuessa pois päin ampujasta se on vastakaareva. Jousi on vastakaareva, jos jousen lavat ovat taipuneet lepotilassa (ilman jännettä) selkään päin. Vastakäyryys voi olla aihiossa valmiina tai aikaansaatu myöhemmin esimerkiksi lämpökäsittelyllä tai laminoimalla kaksi tai useampaa puusälettä yhteen.

Vastakaarijousi (recurve)

Jos jousen lapojen kärjet ovat voimakkaasti vastakäyrät, jousi on vastakaarijousi. Jos lapojen vastakäyrät päät ovat jäykät, kyseessä on staattinen (static) vastakaari ja jos ne taipuvat vedossa, kyseessä toimiva (working) vastakaari.

Veto (draw)

Veto tarkoittaa jousen vetämistä haluttuun vetopituuteen. Jousen voi vetää täyteen vetoon, puoleen vetoon, vajaaseen vetoon ja niin edelleen. Mitä pitempi veto, sitä enemmän jousi varastoi energiaa.

Vetolujuus (tension strength)

Vetolujuus tarkoittaa materiaalin lujuutta, rasituksen kestoa vedossa.

Vetopituus (draw length)

Vetopituus on se pituus, johon ampuja on vetänyt jousen (jänteen) ennen laukaisua. Vetopituus mitataan suhteessa kahvaan. Modernien jousien jäykkyydet ilmoitetaan useimmiten 28 tuuman vetopituudella.

Ampuja voi toki ampua lyhyemmällä tai pitemmällä vetopituudella. Jousen suurinta sallittua vetopituutta ei saa koskaan ylittää.

Viritysnaru (stringer)

Viritysnaru on josta jonkin verran pitempi naru, jonka avulla jousi voidaan virittää helposti ja turvallisesti. Viritysnarun avulla jousen molempiin lapoihin kohdistuu yhtä suuri rasitus. Viritysnarun avulla voi virittää jouset, jotka on muuten lähes mahdoton virittää kuten hyvin pitkät ja jäykät jouset.

Virittäminen, jousen (bracing, stringing)

Jousen virittäminen tarkoittaa jänteen laittamista jouseen. Jousi voidaan virittää erilaisilla menetelmillä, kuten virittämällä jalan takaa, polvivirittämällä tai viritysnarun avulla. Jousi pitää virittää niin, että jousen jänneväli on oikea, useimmiten keskimäärin 15 senttimetriä.

Virittäminen, nuolien (tuning arrows)

Nuolien virittäminen tarkoittaa nuolien säätämistä niin, että ne toimivat hyvin jousesta ammuttaessa. Virittämisessä voidaan säätää nuolen jäykkyyttä, kärjen painoa, sulitus, jänneväliä, tms. parametrejä.

Viruma, setti (set)

Puujousi viruu, kun sitä rasitetaan. Viruminen tarkoittaa palautumatonta muutosta puussa, joka tapahtuu, kun puuta rasitetaan liikaa. Viruma johtuu jousen vatsapuolen solukon hajoamisesta. Pahimmillaan viruminen näkyy puristusmurtumina. Yleensä jousi viruu noin 10–50 millimetriä.

Voimakäyrä (draw force curve)

Voimakäyrä tarkoittaa jousen jäykkyyttä vetopituuden funktiona. Voimakäyrä voidaan mitata tilleripuun avulla määrittämällä jousen jäykkyys esimerkiksi kahden senttimetrin välein ja piirtämällä mittauksista graafi. Voimakäyrän alle jäävä pinta-ala kertoo jouseen varastoituneen energian.

Välikeammunta (gap shooting)

Välikeammunta on tähtäämismenetelmä, jossa käytetään apuna nuolen kärjen ja maalin välistä etäisyyttä, joko taulun tai jousen kahvan avulla. Välikeammunta tarkoittaa tavallaan oikean tähtäinkuvan näkemistä, jossa hyödynnetään jotain tiettyä mitta-asteikkoa. Apuna voi käyttää myös sormia.

Välimeren ote (Mediterranean draw)

Välimeren ote on kolmen sormen ote jännteestä, jossa yksi sormi (etusormi) on nuolen yläpuolella ja kaksi sormeä (keskisormi ja nimetön) ovat nuolen alapuolella. Välimeren ote on eniten käytetty ote.

Yksipuinen jousi (selfbow)

Yksipuinen jousi on jousi, joka on veistetty yhdestä puusta.

Yumi

Yumi on japanilainen, epäsymmetrinen jousi.